

HABERLER

BU YILKİ TÜBİTAK "BİLİM ÖDÜLÜ" PROF. DE, İHSAN KETİN'e VEEİLDİ

Kısa adı Tüfoitak olan "Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu"nun 1981 yılı bilim, hizmet ve teşvik ödülleri 3 Aralık 1081 günü Hacettepe Üniversitesi'nde düzenlenen bir törenle dağıtıldı. Bu yılki Tübitak "Bilim ödülü" ilk kez bir yerbilimciye layık görülerek Devlet başkanı Org. Kenan Evren tarafından Prof Dr. İhsan Retîn'e verildi.

Prof Dr. İhsan Ketin ödül töreni sırasında ; "Yeryuvann (Dünyamızın) Jeolojik Evrimi içinde Türkiye'nin Yeri ve Doğal Kaynak Olanakları" adlı bir de konferans verdi. Verdiği konferansta; yeryuvann 4 milyar yıl boyunca geçirdiği değişiklikler sonunda ulaştığı jeolojik yapının şimdiki görünümünü ,yeryuvarın üç farklı evre geçirerek karmaşık bir yapı kaptandığını, slayt ve şekiller göstererek anlatan Ketin, oluşan bu karmaşık yapının Türkiye'de yansıyan kısmına; 1939 yılından beri ülkemizin değişik bölgelerinde yapmış olduğu jeolojik-tektonik araştırmalarla, bir diken getirmek amacını güttüğünü ve bu maksatla Türkiye'nin Tetis Okyanusu içindeki evrimini, bu arada dağ oluşumu ve kara olma safhalarını, metamorfizma ve magmatik faaliyet dönemlerini, farklı zamanlarda gelişen Tektonik Birlikleri, büyük ve yıkıcı depremlerle bunlara neden olan kmlma ve kaymalar araamdaki bağlantıyı ve Kuzey Anadolu Depren Fayını doğal bir gelişme içinde inceleyip bir senteze bağladığını anlatmıştır.

Ülkelerin yeraltı zenginliklerinin veya doğal kaynaklarının herşeyden önce jeolojik yapılarına bağlı olduğunu, bu açıdan da değerlendirildiğinde ülkemizin diğer kaynak olanakları bakmamdan Krom, linyit ve Bortuzları yönünden zengin bir ülke olduğunu, bunlara iüş* kin isbatlar vererek anlatan Ketin; çeftitli si-

Prof. Dr. İhsan Ketin

yası' nedenlerle zengin petrol bölgelerinin ülkemizden koparıldığını, bu yüzden de elimizdeki fakir petrol bölgelerini daha geniş olanaklarla, daha ayrıntılı birimde incelemek, araştırmak zorunda olduğumuzu anlatmıştır.

Konuşmasının son bölümünde; memleketimMn büyüklüğü ve jeolojik yapısının, yurdumuzun çok çeşitli yeraltı kaynaklarının oluşum ve gelişimine elverişli olduğunu, ilerde yapılacak araştırma ve incelemelerle mevcut kaynakların daha da geliştirilmesinin ve yeni - yeni kaynakların bulunmasının mümkün olduğunu; ancak yerbiUmlerindeki bu araştırma ve

incelemelerinin sistemli, biUngU, tüm Türkiye'yi kapsar ölçüde olması ve yeni geliştirilmiş yöntemlerle sürdürülmesinin gerektiğini, fakat bunun şimdiye değin olduğu gibi sadece belirli bir madeni, suyu, petrolü veya kömürü arayıp-incelemek değil, 800 bin km²lik Türkiye arazisinin her bölgesini, her yöresini adımladım, metre-metre gözden geçirmek, her km²lik yurt parçasının jeolojik durumunu her yönü ile inceleyerek burasının yeraltı ve yerüstü kaynakları bakımından veriminin (potansiyelinin) ne olabileceğini saptamak ile mümkün olabileceğini, ülkemizin de bunu gerçekleştirebilecek yerbilimci potansiyeline sahip olduğunu, önümüzdeki yularda sayıları daha da artacak olan bu güçlü insan potansiyelinin "Yerbilimleri Araştırma Enstitüsü" gibi yeni bir Devlet Kuruluşunun fçatiBi altında toplanmasıyla, günümüz Türkiye'sinin yerbilimcileri ve doğal kaynaklar alanındaki gereksinimlerini karşılayabilecek duruma gelebileceğini anlatarak konuşmasına son vermiştir,

ULUSLABABASI MÜHENDİSLİK JEOLojİSİ SİMPÖZYUMU

(Eriyebilen Kayalar üzerindeki Yapıların Mühendislik Jeolojisi Sorunları)

Derleyen : A. MÖs*ut QECEİSCEİJK, DJSÜt.

Eriyebilen Kayalar Üzerindeki Yapıların Mühendislik Jeolojisi Sorunları Uluslararası Simpozyumu 14-18 Eylül 1981 tarihleri arasında İstanbul'da tT,Ü* Maden Fakültesinde yapılmıştır.

Simpozyumun Amacı ı Eriyebilen Kayalar Üzerindeki Mühendislik yapılarında genel olarak çeşitli mühendislik jeolojisi sorunlarıyla karşılaşılmaktadır* Son yıllarda, Özellikle ki-reçtaşı ve evaporitler üzerindeki büyük baraj uygulamaları sonucunda, konuya etkin çözümler getiren bilgi ve deneyimler artmıştır.

Daha önce eriyebilen kayaların mühendislik özellikleri konusunda Uluslararası Mühendislik Jeolojisi Birliğince düzenlenen toplantılar yapılmıştır* İstanbul'daki Simpozyum daha önceki toplantılarda önerildiği şekilde, konu ile ilgili uzmanları Uluslararası düzeyde bir araya getirerek, sorunların daha ayrıntılı tartışılmasını, gözüm yollarının araştırılmasını, bu konuda yurdumuzda yapılan çalışmaların tanıtılması amacı ile düzenlenmiştir,

Simpozyumun Konuları

Simpozyumj eriyebilen kayalar üzerindeki mürendislik yapıların projelendirme ve inşaat evrelerinde karşılaşılan sorunlar ve çözümleriyle ilgili konuları kapsamakta olup 5 oturum şeklinde yapılmıştır,

- 1 — Oturum: Karbonatlı kayaların mühendislik özellikleri.
- 2 _ Oturum: Evaporitik kayaların mühendisMk özellikleri*
- 3 _ Oturum: Eriyebilen kayalarda baraj yeri ve rezervuar sorunları.
- 4 _ Oturum: Eriyebilen kayalarda araştırma yöntemleri,
- 5 _ Oturum: Eriyebilen kayaları iyileştirme yöntemleri,

Simpozyumun resmi düii Türkçe, İngilizce ve Fransızca olmakla beraber simultane çeviri yapılmıştır,

Simpozyuma 28 Ülkeden uzman ve biMm adamı katılmıştır. Türkiye'den çeşitli kuruluşlardan 255 kişi dış ülkelerden'de 70 kişi katılmıştır.

Teknik oturumlar sırasında delege eşleri için yarımşar günlük şehir turları düzenlenmiş Ayasofya, Sultanahmet Camü, Kapalıçarşı, Topkapı Sarayı ve Yerebatan Sarayı gezdMlmiştir. Bunlardan başka İstanbul tarihî bentlerine yapılan geziden bentler gösterilmiş dönüşte de Boğazda yapılan vapur gezintisi ile boğazı ve Marmara'nın doğal güzellikleri delegelere gösterilmiştir,

DSİ Genel Müdürlüğü, M.T.A, Enstitüsü Genel Direktörlüğü ve Etibank Genel Müdürlüğü tarafından sünpozyum binasında düzenlenen sergilerde de bu kuruluşların çalışmaları sergilenmiştir. Ayrıca İ.T.Ü. Maden Fakültesi Mühendislik Jeolojisi ve Kaya Mekaniği Kürsüsü tarafından da Mühendislik Jeolojisi ders kitapları sergilenmiştir.

Simpozyum sonrasında da 3 ayrı yöreye Tenkik tur düzenlenmiştir.

TUR 1: Güzelhısar Barajı, Göksu kaynakları, Bergama, Efes, Pamukkale Turu, Bu tura 23 kişi katılmıştır,

TUR 2: Çubuk (I), May Apa Barajları, Ürgüp turu. Bu tura katılmak isteyenlerin sayısının az olması nedeniyle iptal edilmiş yapılmıştır,

TUR 3: Oymapınar Barajı, Aspendos Turu, Bu tura 18 kişi katılmıştır.

Teknik Turlar önceden hazırlanan programa göre (18=22 Eylül 1981) aynen uygulanmıştır. Delegelerin bir kısmı tur bitiminden sonra hemen o gün bir kısmı da değişik günlerde ülkelerine dönmüşlerdir,

Simpozyum, DSİ (Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü) E.İ.E. (Elektrik İşleri Genel Direktörlüğü), M.T.A. (Maden Teknik ve Arama Enstitüsü), TPAO (Türkiye Petrolleri A.O, Genel Müdürlüğü), ETİBANK Genel Müdürlüğü, TKİ (Türkiye Kömür İşletmeleri Genel Müdürlüğü)'nün katkılarıyla, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının koordinatörlüğünde gerçekleştirilmiştir. Bir sonraki Simpozyumun ise; Hindistan'da yapılmasını karar verilmiştir*

CUMHURİYET GÜNÜMÜZE MADEN ÜRETİMİNİN GÜNÜMÜZE MADEN ÜRETİMİNİN GÜNÜMÜZE MADEN ÜRETİMİNİN GÜNÜMÜZE

Derleyen İ A, Kemal AKIN, M.T.A. Enstitüsü

16=20 Kasım 19&l tarihleri arasında TMMOB tarafından Ankara'da düzenlenen "Cumhuriyetten Günümüze Teknikle Kongre" akışı içinde, ülkemiz madencilik sektörünün iHpdn politikaların evrimi ile Oğul gelişmelerin Jeoloji Mühendisleri, Maden Mühendisleri ve Metalürji Mühendisleri ÖaaJanm temsilcilerinin katıldığı bir panelde tartışılmıştır,

Aşağıda Panel odamız adına katılan Dr. Saldıray İXiERİ'nin konununun bir özetini bulacaksınız.

(^mhuriyetler günümüze madencilikimize baktığımızda önemli bir gelişmenin olmadığını görürüm. Şöyle ki madencilikimizin ulusal gelire katkısı hala '% 3 civarındadır, Eldeki jeolojik veriler ve Türkiye'ye benzer diğer jeolojik ortamlarla yapılan karşılaştırmalar petrol hariç yeraltı kaynaklarımızın Avrupa ve CŞ tadoğu ülkeleri arasında küçüksenmeyeeek kadar zengin olabileceğini kanıtlamaya yeterlidir. Buna karşın tüm mineral hammaddelerinden elde ettiğimiz dışsatım gelirleri, 19 yıl Önce bulunmuş zengin fosfat kayası yatakları hala değerlendirilemediği için yalnızca fosfat kayası dışalım için bile yetmemektedir.

Bu durumda sorulacak soru açıktır. Böylesine zengin yeraltı kaynakları potansiyeline sahip olmamıza karşın madencilik sektörümüz niye gelişmiyor. Bugüne kadar birçok kez bu soru soruldu ve çok değişik yanıtlar verildi, Jeoloji Mühendisleri Odası olarak bizim konuyu ele alış şeklimiz, potansiyel kaynakların aranıp bulunması işletilenlerin en verimli şekilde sürdürülebilmesi İçin jeoloji hizmetlerinin ve bu hizmetleri veren meslek sahiplerinin bu gelişim içindeki yerini vurgulamaya çalışmak olacaktır.

Madencilik; Arama, işletme, değerlendirme ve pazarlama evrelerinin birbirine bağli dengeli yürütülmesi gereken bir bütündür. Bu evrelerden birindeki aksamalar tüm madencilik sektörünün düzensiz işlemesine neden olur Madencilik temel öğesi de aramadır. Madencilik aramayla başlar. Maden bulunduğu ise aramalar bitmez. Aramalar işletmeyle bütünleşir ve işletme sürdürüğü sürece aramalarda sürer, işte jeolojinin de ve bu meslek elemanlarının işlevide buradadır, Madencilik öyküsü içinde Jeolojinin yerini vurgulayabilmek için ülkemizin Özellikle az gelişmiş ülkelerin bağımsız olamadığı, dünya mineral endüstrisinin son yıllardaki gelişmesini ve bu gelişme içinde jeolojinin yerini anlamak gerekir.

Bu gün dünya mineral hammaddeleri tüketimi; enerji üretimi için kullanılan, petrol, doğalgaz, kömür ve benzin hammaddeler dışında 68 milyar dolar eşdeğerindedir. Sanayileşmiş ülkeler bunun ancak % 40 mı üretebilmekte, buna karşılık %T0 ini tüketmektedirler. Az gelişmiş ülkeler ise dünya üretimine % 35 katkı

da bulunmalarla karşın dünyada tüketilen tüm mineral hammaddelerinin ancak % 5'ini tüketmektedirler*

„...Birleşmiş Milletlerin ve Dünya Bankasını değerlendirmelerine bakıldığında, gelişmiş ülkelerle gelişmekte olan ülkeler arasındaki sanayileşme ayrımının günden güne hızla artmakta olduğu görülmektedir. Bunun sade anlamı, gelişmiş ülkeler için daha fazla tüketim ve daha fazla hammadde gereksinimi demektir. Ancak, son yularda gelişmiş ülkelerin hızla artan gereksinimi, zengin hammadde kaynaklarının tükenmeye başlaması, gevre kirlenmesi olgusunun toplumca benimsenmesi, maliyet artışı ve az gelişmiş ülkelerdeki ulusal direnişlerin yoğunlaşması hammadde darboğazının oluşmasına ve gelişmiş ülkelerin çeşitli önlemler almalarına neden olmuştur,

Gelişmiş ülkeler bugün içinde buldukları bu hammadde darboğazından çıkabilmek için uygun koşullarla az gelişmiş ülkelerde Bağlayabildikleri hammaddelerin yanında ellerinde bulundurdukları teknolojik üstünlükten de yararlanarak ancak bu teknolojik üstünlüğe sahip ülkelerin erişebilecekleri kaynaklardan da hammadde üretmeye ağırlık vermişlerdir. Bu kaynakların başında, okyanus tabanlarındaki bakır, kobalt, nikel, vanadyum ve altın içeren mangenez yumruları gelir*

Bu yatakların bulunması jeoloji biliminin son 30 yılda geçirdiği evrimin bir sonucudur. Binlerce bilim adamının yıllarca süren çalışmaları sonucu, yer kürenin bugün geçirmekte olduğu değişim olta konulmuş bir kuram olmaktan öteye kanıtlanmış bilimsel bir gerçek olarak levha tektoniği adıyla tanımlanan olay ortaya konulmuştur. Ülkemizde daha ilkeleri anlaşılmeden tartışılmasına geçilen, jeolojideki bu gelişim, çok kısa sürede gelişmiş ülkelere yeni maden yataklarının bulunmasına yardımcı olmuştur.

işte şimdi tekrar ülkemize dönerek şu soruyu sorabiliriz: Bu bilimsel gelişmelere koşut ülkemizde bilimsel aramalara ne değin önem verilmiştir.

Ülkemizde 30 bini aşkın arama ruhsatı başvurusu ile arama ruhsatlı saha ve 500 civarında madencilikle uğraşan özel kuruluş olmasına karşın, bilimsel ilkelere dayanan, ara-

malar için yatırım yapan tek bir kuruluş yoktur. Bugün işletilen madenlerin çoğu ya rastlatı sonucu bulunmuştur ya da eskiden işletilmiş madenlerdir.

T.C. Vatandaşı olan her yurttaş yasalara göre herhangi bir madeni aramak için başvurabilir. Maden dairesindeki kayıtlara bakıldığında ruhsat isteminde bulunan veya alan kişilerin, aradıkları madenin nerede bulunacağını, nasıl aranacağını bilmek bir yana, neye benzediğini bile bilemeyecek durumda oldukları kolaylıkla görülebilir.

Aramaların bilimsel bir şekilde yapılabilmesi için 2804: sayılı yasa ile 1035 yılında M.T.A. Enstitüsü kurulmuştur. Enstitü kurulduğundan buyana maden sanayi'ne katkıda bulunabilecek birçok yatakların bulunmasını sağlamıştır. Ancak bu günkü işlerliği ile günümüz madenciliğine yeterli hizmeti götüremektedir.

EGE BÖLGESİ YERALTI KAYNAKLARI KONGRESİ

Ege Üniversitesi Yerbilimleri Fakültesi ile M.T.A. Enstitüsü Ege Bölge Müdürlüğü'nün birlikte düzenledikleri "Ege Bölgesi Yeraltı Kaynakları Kongresi" 11-18 Kasım 1981 tarihleri arasında İzmir Atatürk Kültür Merkezinde yapıldı.

Daha çok Ege bölgesinde yapılan çalışmalardan oluşan 35 bildirinin sunulduğu kongrede ofiyolitler ve ,Nikel, Endüstriyel hammaddeler, güncel tentomk, jeoloji, stratigrafi, jeotermal enerji, deprensellik ve kantleşme gibi konular üzerinde tartışılmıştır.

İ.Ü. YERBİLİMLERİ FAKÜLTESİ YERBİUMLEEÎ SEMPOZYUMU DÜZENLEDİ

İstanbul Üniversitesi Yerbilimleri Fakültesi, Atatürk'ün doğumunun 100. yılı onuruna 23-25 Kasım 1981 tarihleri arasında bir yerbilimleri simpozyumu düzenledi.

Simpozyumun açılışında konuşan prof Dr, Ökay Eroskay, dünden gününüze yerbilimlerindeki kurumlaşmayı ve kurumların yerbilimlerindeki katkılarını anlattı.

Simpozyumun en önemli konuları; yerbilimleri ile ilgili Eitibank, MTA, TPAO kuruluşlarının yöneticilerinin ve DSİ, EİE Gn. Direk-

törlüğü temsilcileri ile üniversiteler adına Doe, Dr. E. Eipman'ın katıldığı ve kuruluşların yer bilimlerine ilişkin sorunlarıyla, son yıllardaki ekonomik sıkıntılarının ve buna paralel olarak kuruluşlarda verimin düştüğünün ortaya konduğu oturum ile; Yerbilimleri Bilim Kurumları Temsilcileri* nin bir araya geldiği ve Öğrenci sayılarının fazla, eğitimin yeterli olmadığı, kuruluşlardan kopuk eğitim yapıldığı, araştırma olanaklarının kısıtlı olduğu ortak görüşüne varılan oturumlar olmuştur. Ayrıca diğer bir oturumda TJK adına konuşan Dr. A. Uygun da Türkiye'de yer bilimcilerin sorunları ve gelecekle ilgili görüşlerini dile getirmiştir,

Simpozyum, prof Dr. Ö. ö&tunalı'nın simpozyum ile ilgili sorunları sunduğu ve öneriler getirdiği kapanış konuşması ile sona ermiştir.

Türkiye Petrol Jeologları Derneği, TMMOB Jeoloji Mühendisleri Odası, Türkiye Jeofizikler Derneği, TMMOB Petrol Mühendisleri Odası, TMMOB Kimya Mühendisleri Odası tarafından ortak olarak düzenlenen Türkiye Petrol Kongresi 12 -15 Nisan 1982 günleri arasında Ankara'da yapılacaktır.

Kongrede, petrolün aranması, sondalanması, üretimi, arıtımı ve ekonomisi ile ilgili konularda bildiriler sunulması dışında, bunun gündeme getirdiği sorunların tartışılacağı açık oturumların düzenlenmesi, bir iş sergisi açılması, slayt ve film gösterileri yapılması da amaçlanmıştır*

KAYBETTİKLERİMİZ

CAHİT ERENTÖZ

1910 Yılında İstanbul'da doğan Dr* Cahit Erentöz; 1932 yılında Harb Okulundan İstihkam Subayı olarak mezun olduktan sonra, subaylık yılları sırasında İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesine de devam ederek 1938 yılında Jeoloji bölümünü bitirmiş ve 1943 yılında da aynı fakültede jeoloji doktorası yapmıştır,

1949 Yılında ordudan ayrılan M.T.A. Enstitüsünde Jeolog olarak göreve başlayan Erentöz, M.T.A. Enstitüsünde çeşitli idari kademelerde de görev yaptıktan sonra 1975 yılında emekliye ayrılmıştır.

1: 500 000 ölçekli Türkiye Jeoloji Haritasının hazırlanmasında ve ülkemizde ilk jeotermal enerji çalışmalarının başlatılmasında bulunan Erentöz, bıraktığı birçok rapor ve yayınlar ile de Türkiye jeolojisine büyük hizmetlerde bulunmuş olup 1963-1966 yılları arasında da Türkiye Jeoloji Kurumu başkanlığını yapmıştır,

29 Mayıs 1981 tarihinde kaybettiğimiz merhuma tanrıdan rahmet, kederli ailesine dostlarına ve tüm meslektaşlarına başsağlığı dileriz.